Beantwoording technische vragen beeldvormende bijeenkomst 14 oktober 2026 – Howabo

I. Technische vragen waarvan tijdens de beeldvormende bijenkomst is afgesproken deze achteraf schriftelijk te beantwoorden.

Er zijn geen openstaande technische vragen die n.a.v. de beeldvormende bijenkomst van 14 oktober nog schriftelijk beantwoord dienen te worden.

II. Technische vragen schriftelijk ingediend na de beeldvormende bijeenkomst.

Gerrit Verhoeven (CDA)

Vraag 1
Wat is de capaciteit van Crevecoer als deze af is?

Antwoord
Gemaal Crèvecoeur wordt modulair uitgevoerd. Hierdoor kan de capaciteit in de toekomst worden uitgebreid door extra pompen in het gemaal bij te plaatsen. In het programma wordt rekening gehouden met een bandbreedte van 20 tot maximaal 36mln m3, dat is maximaal 125m3/s.

Vraag 2
Wanneer wordt de bovenstroomse waterberging uitgewerkt ikv Howabo?

Antwoord
Er is niet één bovenstroomse waterberging gepland. Bovenstrooms vasthouden en bergen betreft de realisatie van een groot aantal bergingen in het gehele gebied. De Provincie Noord-Brabant is hier trekker van. Gestart is met nader onderzoek naar de mogelijkheden en effecten van bovenstrooms vasthouden en bergen.

Vraag 3
Vlijmens Ven en Moerputten zijn nu toch al bergingsgebieden. Waarom kunnen deze niet eerder worden ingezet?

Antwoord
Bossche Broek, Vughtse Gement en Engelermeer zijn aangewezen als regionale waterberging (bestaande Howabo-gestuurde waterbergingen). Het Vlijmens Ven en de Moerputten zijn aangewezen als reserveringsgebied maar nog niet ingericht en bestemd als waterberging. Daarom kunnen deze gebieden nu niet worden ingezet. De kwetsbare natuurwaarden in Vlijmens Ven en de Moerputten maken het omzetten van deze gebieden van reservering naar een waterbergingsgebied op dit moment onmogelijk. Uit de onderzoeken die voor Howabo zijn gedaan blijkt dat waterberging hier tot zodanige negatieve effecten op de natuur kan leiden dat deze binnen de huidige kaders niet vergunbaar is.

Marlies van der Zanden (Ongebouwd)

Vraag 1
Tijdens de beeldvorming werd gesteld dat het Bossche Broek alleen ingezet wordt bij een hoge Maas. Waar ligt dit besluit en is de afweging opnieuw te maken en het besluit te herzien, om schade door wateroverlast zonder hoge Maas, te kunnen beperken? En hoe is dit voor andere waterbergingsgebieden in dit gebied/programma?

Antwoord
Het waterbergingsgebied Bossche Broek is aangelegd na de overstromingen van o.a. de A2 in 1995. Doel van deze waterberging is het kunnen bergen van ca. 9 miljoen m3 water in het geval van een Howabo situatie: de combinatie van een hele natte periode, heel veel regen, hoge afvoeren op de Dommel en de Aa én een hoge Maas.
Zolang er geen stremming is bij Crevecoeur kan water via Crevecoeur en het Drongelens Kanaal afgevoerd worden en is bergen niet nuttig. Pas als stremming in de afvoer naar de Maas optreedt en het peil van 4.90m NAP rond ’s-Hertogenbosch overschreden dreigt te worden is inzet van bergingsgebieden nuttig. De Howabo bergingsgebieden zijn ontworpen op het bergen van overtollig water dat niet meer weg kan in geval van een hoge maas en de afvoer van het Drongelens Kanaal ontoereikend is.

Judith Lammers (PvdD)

Vraag 1
De MER-commissie adviseert om voorafgaand aan het besluit, te verkennen wat de mogelijkheden zijn om een blijvend robuust en adaptief watersysteem te realiseren, ook voor de situatie tot en met 2100 (ipv 2050). Hoe is deze aanbeveling in het programma geland? Voor hoeveel miljoen kuub zijn er oplossingen bedacht voor de 15 miljoen kuub tussen 2050-2100?

Antwoord
De Commissie mer adviseert om ook te onderzoeken hoe de regio na 2050 beschermd kan blijven tegen hoogwater. Wij begrijpen dat advies en herkennen het belang daarvan. We nemen de ontwikkelingen na 2050 zeker serieus, ondanks dat we dit nu niet meenemen in het programma. Naast dat we snel aan de slag willen met de maatregelen voor de periode tot 2035, het kan namelijk nu gebeuren, wordt ook nagedacht over de bescherming na 2050. Die uitwerking gebeurt in de strategie van de waterschappen en in de komende Waterbeheerprogramma’s.
Oplossingen die zijn geprogrammeerd voor de toekomst zijn waterbergingen Dungense Polder, Vlijmens Ven en Moerputten, en het verhogen van de maatgevende waterstand in het Aa- gebied.

Vraag 2
Uit de MER blijkt dat er diverse negatieve effecten optreden bij inzet van de gekozen oplossingsrichtingen. Hier zijn mitigerende maatregelen en compensatiemaatregelen bedacht. Welke maatregelen zijn dat? Welk deel van de negatieve effecten worden hiermee opgevangen? Worden alle bedachte maatregelen die uit de MER zijn gekomen ook uitgevoerd? Welke niet?

Antwoord
In deze programmeringsfase is een planMer uitgevoerd, deze geeft op beleidsmatig niveau inzicht in de aandachtspunten per oplossingsrichting. Bij de uitwerking van de maatregelen worden de effecten in groter detailniveau uitgewerkt met behulp van een projectMer traject per maatregel. Op dat moment wordt zorgvuldig gekeken naar eventuele negatieve effecten en oplossingen daarvoor. In de planMer in paragraaf 8.4 staan een aantal voorbeelden van mitigerende maatregelen benoemd zoals het aanleggen van vluchtheuvels en het aanbrengen van verhogingen in het landschap.

Maarten Dewachter (Water Natuurlijk)

Vraag 1
De laatste maanden/deze kabinetsperiode is duidelijk dat er bij het Ministerie van IenW een groot tekort aan financiële middelen is; onderhoud infrastructuur loopt grote vertraging op, voor nieuwe projecten geen middelen.
Is er al contact geweest met IenW over bijdragen voor HOWABO en wat is de eerste indruk uit deze contacten?

Antwoord
Er zijn contacten met I&W, maar er is op dit moment nog geen zicht op een financiële bijdrage. Met de financiële strategie en de vorming van een financieringsteam zetten we hierop in. Er wordt ingezet op de lobby en coördinatie op de (rijks)loketten. Het rijksloket voor de watersector is het Deltaprogramma. Na vorig jaar (Deltaprogramma 2026) is howabo ook dit jaar opgenomen in het Deltaprogramma (2027), en dient het als het voorbeeld van hoe we in Nederland gebieden kunnen voorbereiden op wateroverlast met een combinatie van maatregelen.

Vraag 2
Bij grootschalige dijkverbetering/waterveiligheidsmaatregelen, het landelijke HWBP, is tussentijds geconstateerd dat er procesmatig alsook in de financiering en verdeelsleutel bijstelling en herijking mogelijk was. Ook in AB-De Dommel is met de bestuurlijk trekker HWBP als gastspreken een goed gesprek gevoerd als netto-betaler.
In hoeverre zijn de leerlessen vanuit de bijsturing HWBP gebruikt als format/bouwsteen voor de opzet van projectuitvoering HOWABO ?

Antwoord
Als ambtelijk en bestuurlijk lid van het landelijke waterveiligheidsnetwerk benutten we doorlopend de kennis en ervaringen die binnen dit netwerk worden opgedaan.
De ervaringen met de landelijke herijking van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) zijn niet expliciet als bouwsteen gebruikt bij de totstandkoming van het programma HOWABO. Wel bieden deze ervaringen waardevolle inzichten voor de verdere inrichting van de uitvoering, met name op het gebied van programmatische sturing, doelmatigheid, financiële beheersbaarheid en risicoverdeling.

De waterschappen Aa en Maas en De Dommel werken momenteel aan een uitvoeringsovereenkomst waarin afspraken worden vastgelegd over opdrachtgeverschap, governance, taakverdeling, planning, financiering, risicobeheersing en verantwoording. Bij het opstellen van deze overeenkomst zullen de lessen uit de HWBP-herijking worden betrokken en op toepasbaarheid voor HOWABO worden beoordeeld.

Vraag 3
In de agendastukken wordt verwezen naar een bijeenkomst van de Cie VWDV 07-10-2025 en de uitkomst van die bespreking.
Het toen voorliggende agendastuk sprak met name over kennisnemen, en instemmen met principes (bijv. 50%/50%).
Gesproken werd toen over een reservering van 175 miljoen, vast te leggen in de begroting.
In hoeverre is er toen INGESTEMD met deze reservering, en kan een bespreking in een Commissie zaken worden gezien als een instemming met financiële middelen terwijl de begroting door een AB moet worden geaccordeerd?.

Antwoord
Het op 7 oktober 2025 genomen besluit betreft een besluit van het Dagelijks Bestuur (waarover het Algemeen Bestuur per waterbrief van 2 december 2025 is geïnformeerd). Dit kan niet worden beschouwd als een formele instemming met de reservering van € 175 miljoen. Die bevoegdheid ligt bij het Algemeen Bestuur. De financiële inpassing van HOWABO verloopt via de reguliere planning- en controlcyclus. De voorjaarsnota 2027 was daarvoor de doorkijk naar het kaderstellende moment. De reservering van € 175 miljoen wordt vervolgens via de beleidsbegroting en meerjarenraming op 25 november 2026 ter besluitvorming aan het Algemeen Bestuur voorgelegd. Daarmee besluit het AB over de financiële inpassing van HOWABO.

De daadwerkelijke uitvoering van investeringen vraagt, overeenkomstig de geldende bevoegdheids- en kredietregeling, om afzonderlijke kredietbesluiten. Het nemen van kredietbesluiten binnen de kaders van de vastgestelde kaders in de beleidsbegroting/ meerjarenbegroting ligt bij het DB.

Vraag 4
HOWABO is, naast een uitdagende technische uitdaging, voor ons waterschap vooral een financiële uitdaging.
Zoals in de beeldvormende bijeenkomst al aangeduid en toegelicht is de financiële uitdaging onduidelijk en ongewis.

A. *In hoeverre is er een financiële doorkijk voor de komende bestuursperiode(n) beschikbaar?*
B. *Is er een plan B voor de financiering vanuit ons waterschap opgesteld; wat als er geen cofinanciering plaatsvindt en wat betekent dat voor de begroting de komende twee bestuursperioden.*
C. *Zoals ook in de beeldvormende vergadering al naar voren gebracht: Kan er ten behoeve van een realistisch financieel beeld voor de komende bestuursperiode gewerkt worden met geïndexeerde bedragen t.b.v. de begroting?*

Antwoorden
A. De beleidsbegroting en meerjarenraming bieden een financiële doorkijk voor de komende jaren op basis van de laatst beschikbare informatie qua projectplanning (investeringsraming, planning doorlooptijd project (met name verwacht moment van oplevering (=start afschrijvingen). Omdat de uitvoering van HOWABO meerdere bestuursperioden beslaat, is daarnaast een langjarige financiële prognose.
De reservering van €175 miljoen is geen eindbedrag maar een stevige en noodzakelijke eerste stap om onze verantwoordelijkheid te nemen. Het geraamde investeringsvolume tot 2035, ordegrootte €335 miljoen, voorziet in de grootste risicoreductie. In de periode tussen 2035 en 2050 is nogmaals een investeringsvolume van €100 miljoen voorzien. Na 2050 volgen dan de laatste investeringen, nu geraamd op €50 miljoen (totaal €485 miljoen).

In de uitvoeringsovereenkomst tussen Aa en Maas en De Dommel zullen we afspraken maken over het periodiek actualiseren van deze prognose, inclusief het investeringsritme, de kostenverdeling en de financiële risico's.
Deze prognose wordt minimaal jaarlijks geactualiseerd en gekoppeld aan de voorjaarsnota, zodat beide Algemeen Besturen inzicht houden in de financiële ontwikkeling.

B. Er is momenteel geen afzonderlijk financieel terugvalscenario opgesteld voor het wegvallen van cofinanciering. Door te starten met de meest effectieve maatregelen worden risico's zoveel mogelijk beperkt. Het geraamde investeringsvolume voorziet in de grootste risicoreductie, verder is het programma is adaptief: op basis van monitoring en evaluatie wordt tussentijds bijgestuurd.
Zoals bij vraag A aangegeven, wordt in de uitvoeringsovereenkomst vastgelegd dat het programmamanagement jaarlijks een langjarige financiële prognose actualiseert, gekoppeld aan de voorjaarsnota's. Hierin worden ook de risico's van wegvallende cofinanciering en de gevolgen voor komende bestuursperioden meegenomen.
Wanneer cofinanciering tegenvalt, worden de financiële gevolgen en alternatieven in beeld gebracht. Als hierdoor financiële kaders worden overschreden of bestaande bevoegdheden ontoereikend zijn, legt het Dagelijks Bestuur de benodigde keuzes opnieuw voor aan het Algemeen Bestuur.

C. Dit is een bestuurlijke vraag, die in de commissievergadering op 28 oktober aan de orde kan komen.

Albert van Selst (BBB)

Vraag 1
Het waterschap is netto betaler maar in de toekomst moet er 36 miljoen kub opgevangen worden of gespuid in de Maas. Het spuien gebeurt in een ander waterschap
a.) wie draait er nu aan de knoppen als er hoog water is in ons gebied? Wat voor beleid is er, wie bepaalt dat, en b.) wat moet het peil in de dommel zijn om water te lozen in de daarvoor ingerichte gebieden of om te spuien

Antwoord
a.) Bij een (dreigende) HOWABO-situatie sturen waterschappen De Dommel en Aa en Maas gezamenlijk het watersysteem aan. De inzet van spuisluizen en waterbergingsgebieden is vastgelegd in draaiboeken en protocollen. Deze worden geactualiseerd wanneer nieuwe maatregelen gereed zijn. Afspraken over waterafvoer zijn vastgelegd in het Waterakkoord voor de Midden-Limburgse en Noord-Brabantse kanalen (WATAK). Ook deze wordt geactualiseerd lopende het programma.
Bij 'bovennormatieve' situaties (HOWABO+) ligt de regie over de crisisbeheersing bij de Veiligheidsregio, volgens bestaande afspraken. Buiten HOWABO-situaties of crises beheert De Dommel het eigen watersysteem.
b.) Bij een dreigende overschrijding van 4,90 m +NAP rond 's-Hertogenbosch worden de HOWABO-bergingsgebieden ingezet. Zo blijft het peil beheersbaar en kan er ook tijdens een passerende hoogwatergolf op de Maas, maximaal op de Maas worden gespuid via Crèvecoeur en de Bovenlandse Sluis. Uitgangspunt binnen HOWABO is een hoger peil van 5,20 m +NAP in en rond 's-Hertogenbosch, mits dit veilig mogelijk is, waardoor de spuicapaciteit verder toeneemt. Het samenspel van bergen en spuien voorkomt ongecontroleerde overstromingen.

Simme Douwe Flapper (AWP)

Vraag 1
Blz.4, 3.2.: "… beperken van de wateroverlastrisico's in de regio 's-Hertogenbosch. De maatregelen zorgen ervoor dat in 2035 weer aan de huidige normen wordt voldaan." Is zeker stap vooruit, maar waarom hier stoppen?

Antwoord
HOWABO stopt niet in 2035. Het programma kiest voor een gefaseerde aanpak: eerst voldoen aan de huidige waterveiligheidsnormen in 2035, met een opgave van circa 36 miljoen m³. Vervolgens richt het programma zich op de toenemende wateropgave richting 2050 (circa 50 miljoen m³). Daarvoor zijn alle elf onderzochte oplossingsrichtingen nodig. Ook na 2050 neemt de opgave door klimaatverandering naar verwachting verder toe. HOWABO houdt daarom rekening met toekomstige ontwikkelingen. Kortom: 2035 is een eerste mijlpaal, geen eindpunt.

Vraag 2
Blz.5, 4. Financiën: "De uitwerking van de maatregel bovenstrooms vasthouden en bergen is hierin nog niet meegenomen, omdat de scope nog niet bekend is." Dus vermelde kosten geven een ondergrens!

Antwoord
De kosten van bovenstrooms vasthouden en bergen zijn nog niet meegenomen. De uiteindelijke programmakosten kunnen daardoor hoger uitvallen. De verwachting is dat er een overlap bestaat in kosten voor bovenstrooms vasthouden en de watertransitie. Ook de beschikbaarheid van cofinanciering vormt een financiële onzekerheid.
HOWABO biedt hiervoor een adaptief kader. Zoals voorzien in de uitvoeringsovereenkomst actualiseert het programmamanagement jaarlijks de langjarige financiële prognose, gekoppeld aan de voorjaarsnota's. Daarin worden zowel de ontwikkeling van de kosten als de risico's rond cofinanciering en de gevolgen voor toekomstige bestuursperioden meegenomen.
Wanneer financiële uitgangspunten wijzigen, worden de gevolgen en mogelijke alternatieven in beeld gebracht. Het Algemeen Bestuur behoudt grip via de P&C producten uit de P&C cyclus (Voorjaarsnota en Begroting/ Meerjarenbegroting). Binnen de geautoriseerde kaders kan het Dagelijks Bestuur kredieten beschikbaar stellen; bij overschrijding worden de benodigde keuzes opnieuw aan het AB voorgelegd.

Vraag 3
Blz.6: De bedragen zijn gebaseerd op prijspeil 2025: waarom helemaal geen indexering? Zie ook discussie hierover tijdens bijeenkomst.

Antwoord
De investeringsramingen voor HOWABO zijn opgesteld op prijspeil 2025. Het is gebruikelijk om langjarige investeringsramingen op een vast prijspeil te presenteren, zodat de kostenontwikkeling inzichtelijk en vergelijkbaar blijft.
In de jaarlijkse actualisatie van de financiële prognose, gekoppeld aan de voorjaarsnota, worden de ramingen waar nodig naar een actueel prijspeil gebracht.

Vraag 4
Blz.7: Bestuurlijke evaluatie: elke 6 jaar herijken: waar komt 6 jaar vandaan?

Antwoord
De termijn van zes jaar sluit aan bij de reguliere beleidscyclus van de waterschappen, de watersysteemtoets, en biedt daarmee een logisch moment om het programma integraal bestuurlijk te herijken. Dit betekent niet dat zes jaar wordt gewacht met bijsturen. HOWABO wordt jaarlijks gemonitord en waar nodig tussentijds aangepast op basis van nieuwe inzichten, ontwikkelingen en het gerealiseerde doelbereik.